

مقاله پژوهشی

تأثیر و تقابل شبکه‌های اجتماعی مجازی بر ابعاد امنیت ملی گفتمان انقلاب اسلامی (مورد مطالعاتی: کانال تلگرام آمد نیوز)

سید سعید صفوی^۱، احمد بخشایش اردستانی^۲، محمد توحید فام^۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۹/۰۶

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۰/۱۵

چکیده: بیان مسئله: انقلاب اسلامی، به مثابه یک گفتمان، همواره در معرض تعارضات گفتمانی مختلفی بوده است که از سوی گفتمان‌های رقیب و متخاصم صورت می‌گیرد. در این پژوهش، یکی از مهم‌ترین موضوعات در این زمینه، یعنی امنیت ملی در گفتمان انقلاب اسلامی مورد توجه قرار می‌گیرد و اثرات شبکه‌های اجتماعی بر آن مورد بررسی قرار گرفته است. سوال اصلی: آمد نیوز در زمان فعالیت خود، چه اثراتی بر ابعاد امنیت ملی گفتمان انقلاب اسلامی داشته است؟ یافته‌های تحقیق: یافته‌ها نشان می‌دهد، آمد نیوز، در بُعد ملی با «جهت‌دهی و انحراف افکار عمومی» و «ایجاد دوگانگی» و در «سطح فردی» در دو بُعد تشویق به «نافرمانی مدنی» و «خروج فرد علیه نظام تحت تأثیر القائات این شبکه»، در سطح ساختار حکومت نیز به صورت گسترده مکانیسم‌هایی مانند «تخریب قدرت داخل و منطقه‌ای نظام»، «ایجاد فرسایش و هزینه برای نظام»، «جدایی مردم و نظام و انقلاب» و «القا فساد در تمامی ارکان نظام»، را برای تقابل با گفتمان انقلاب اسلامی به کار می‌برد و از این طریق، امنیت ملی را با چالش مواجه کرده و با تشدید اختلافات و ناامنی، به وضوح بر امنیت ملی در بُعد داخلی تأثیر منفی و مخرب گذاشته و در مجموع کلیت گفتمان انقلاب اسلامی را زیر سؤال می‌برد. چهارچوب نظری یا مفهومی: «جامعه شبکه‌ای»، «شبکه‌های اجتماعی» و «امنیت ملی»، «گفتمان» و «گفتمان انقلاب اسلامی» است که چهارچوب نظری و مفهوم‌شناسی این مقاله را تشکیل می‌دهند. روش و ابزار تحقیق: روش کیفی و داده‌های برگرفته از تحقیقات میدانی (مصاحبه).

کلیدواژه‌گان: شبکه‌های اجتماعی، امنیت ملی، گفتمان انقلاب اسلامی، آمد نیوز، تلگرام.

^۱ دانشجوی دکتری گروه علوم سیاسی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

^۲ استاد گروه علوم سیاسی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. (نویسنده مسئول)

ahmad.bakhshi0912@gmail.com

^۳ دانشیار گروه علوم سیاسی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

۱. مقدمه

شبکه‌های اجتماعی مجازی، با گسترده‌تر شدن ارتباطات هر روز بیشتر بر شئون مختلف یک جامعه تأثیر می‌گذارند و به انحای مختلف موجب دگرگونی‌هایی در وضعیت یک جامعه می‌شوند. یکی از عرصه‌هایی که هم به صورت سلبی و هم ایجابی در معرض دگرگونی است، امنیت ملی است جایی که شبکه‌های اجتماعی هم می‌توانند آن را به خطر اندازند و هم آن را تقویت کنند. بسته به رویکردهایی که در یک شبکه اجتماعی وجود دارد می‌تواند برای یک جامعه یا نظام سیاسی مضر یا مفید باشد. شناخت این تأثیر در جامعه‌ای مانند ایران که حضور و نفوذ شبکه‌های اجتماعی در آن بسیار بالاست و بخش مهمی از تعاملات سیاسی-اجتماعی آن در این شبکه‌ها می‌گذرد بسیار مهم است به خصوص آنکه در فرازهای حساس در ایران، در بیش از یک دهه اخیر، شبکه‌های اجتماعی نقش بسزایی در شکل‌دهی به تحولات سیاسی-اجتماعی داشته‌اند.

یکی از موضوعاتی که در این زمینه تأثیرات و به خصوص تقابل‌هایی است که این شبکه‌ها با «گفتمان انقلاب اسلامی» داشته و دارند. بخش مهمی از شبکه‌های اجتماعی، به دلایل مختلفی همواره به دنبال ضربه زدن به گفتمان انقلاب اسلامی و دال‌های آن هستند تا همبستگی موجود در آن را به هم زده و با «غیریت‌سازی» و «مفصل‌بندی»های گوناگون و ایجاد «تعارض» و گسترش فضای «تخاصم» این گفتمان را تضعیف و در نهایت از میان ببرند و بنابراین شناخت رویکردهای موجود در این شبکه‌ها به ویژه تلگرام که گستردگی زیاد و نیز قابلیت‌های زیادی برای گسترش اخبار و اطلاعات دارد، در شناخت این آسیب‌ها به گفتمان انقلاب اسلامی نقش ویژه‌ای دارند.

آمد نیوز یکی از کانال‌هایی است که به صورت وسیع به ایفای نقش علیه نظام جمهوری اسلامی پرداخت. این کانال با رویکرد «تخاصم» با «گفتمان انقلاب اسلامی» فعالیت می‌کرد و به حدی تأثیرگذار بود که از اصلی‌ترین منابع برای اغتشاش‌گران و براندازان محسوب می‌شد. نوع اخبار و اطلاعاتی که در این کانال ارائه می‌شد همگی در راستای تضعیف و نابودی «گفتمان انقلاب اسلامی» بود و مستقیماً امنیت ملی جمهوری اسلامی را هدف قرار داده بود.

نمونه بارز استفاده از شبکه‌های اجتماعی «ایجاد آشوب‌های خیابانی سال ۱۳۸۸» و «اعتراضات آبان ۱۳۹۶» و اعتراضات ۱۳۹۸ و... بود. در بسیاری از این وقایع معاندین با استفاده از این

شبکه‌ها به انجام کارهایی مانند تعیین محل و ساعت تجمع، ساختن شعارهایی علیه نظام مقدس، آموزش نحوه ساخت مواد محترقه و آتش‌زا همچون کوکتل مولوتف و مانند آن و نیز برخورد فیزیکی با پلیس می‌پرداختند و معترضان را تشویق می‌کردند تا امنیت کشور را خدشه‌دار کنند. (بیگلری و اخوان کاظمی، ۱۴۰۱: ۸۴) یکی از مهم‌ترین مصداق‌های این شبکه‌ها، کانال تلگرام آمد نیوز بود. این کانال در مرداد ۱۳۹۶، به بیش از ۵۰۰ هزار عضو رسید. این آمار در نیمه مهر به ۶۰۰ هزار افزایش یافت و در اوایل دی ۱۳۹۶ از مرز ۱ میلیون و چهارصد هزار کاربر گذشت. پرسش این پژوهش آن است که آمد نیوز در زمان فعالیت خود، چه اثراتی بر ابعاد امنیت ملی گفتمان انقلاب اسلامی داشته است؟

۱. چهارچوب نظری و مفهوم‌شناسی

این بخش شامل این مفاهیم و نظریات است: «جامعه شبکه‌ای»، «شبکه‌های اجتماعی» و «امنیت ملی»، «گفتمان» و «گفتمان انقلاب اسلامی» است که چهارچوب نظری و مفهوم‌شناسی این مقاله را تشکیل می‌دهند.

۱-۱. جامعه شبکه‌ای^۱

مفهوم جامعه شبکه‌ای بیش از همه به مانوئل کاستلز^۲ تعلق دارد. از نظر او یک شبکه به سادگی مجموعه‌ای از گره‌های به هم پیوسته است که ممکن است سلسله مراتبی داشته باشد اما مرکزی ندارد. روابط بین گره‌ها نامتقارن است. مهم‌ترین تمایز در این منطق سازمانی، ثبات نیست بلکه شمول یا طرد شدن است. از نظر کاستلز، شبکه‌ها بی‌وقفه تغییر و با تنوعی بی‌پایان حرکت می‌کنند، شکل گرفته و دوباره شکل می‌گیرند (Castells, 1999: IV). بنابراین نبود یک مرکز برای شبکه آن را به مثابه یک کل هم پیوسته در می‌آورد و نشان می‌دهد که وضعیت آن در یک نظام اجتماعی چگونه است. مفهوم شبکه مبنای فهم جامعه شبکه‌ای است با این توضیح که چگونه فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی جدید بازسازی اقتصادهای سرمایه‌داری را تسهیل می‌کند (Van den Bulck et al, 2018: 14). جامعه شبکه‌ای جامعه‌ای است که در آن ساختارها و فعالیت‌های اجتماعی کلیدی حول شبکه‌های اطلاعاتی پردازش شده الکترونیکی سازماندهی شده‌اند که اطلاعات را پردازش و مدیریت

^۱ . Social Network

^۲ Manuel Castells

کرده و از فناوری‌های مبتنی بر میکرو الکترونیک استفاده می‌کنند (Castells, 1996: 34). از نظر کاستلز، جامعه شبکه‌ای به عنوان یک غول جهانی از شرکت‌ها، گروه‌ها، قلمروها و جمعیت‌هایی که به هم مرتبط و وابسته توصیف می‌شود. از یک طرف این ما را نزدیک‌تر می‌کند اما به شیوه‌ای عمیق‌تر مبارزه‌ای بین خود و شبکه را ایجاد می‌کند. این مبارزه نتیجه‌ای دارد که خود تعیینی، معنا و هویت فرد توسط نیروهای خارجی شبکه، مانند جهانی شدن، تحرک، اطلاعات و فناوری، به چالش کشیده شده است. (Verma and Shin, 2005: 10). به اعتقاد کاستلز، فقط در شرایط موج اخیر فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات هست که شبکه‌ها (شکل قدیمی سازمان اجتماعی) می‌توانند نقص اساسی خود را برطرف کنند. آن‌ها تنها تحت پارادایم^۱ فناوری مبتنی بر الکترونیک، می‌توانند خود را در زمان واقعی، در مقیاس جهانی-محلی^۲ مجدداً پیکربندی و در تمام حوزه‌های زندگی اجتماعی نفوذ کنند. به همین دلیل است که ما در یک جامعه شبکه‌ای زندگی می‌کنیم، نه در یک جامعه اطلاعاتی یا یک جامعه دانش (Castells, 2011: 221). امروزه، شبکه‌ها چنان فراگیر شده‌اند که می‌توان آن‌ها را واحدهای اساسی جامعه نامید. شبکه‌ها یکی از مهم‌ترین ساختارهای جامعه مدرن هستند و در نتیجه افراد، گروه‌ها و سازمان‌ها هر چند بیشتر و بیشتر در شبکه‌های اجتماعی و رسانه‌ای سازماندهی و مرتبط می‌شوند. ترکیبی از شبکه‌های اجتماعی و رسانه‌ای توسط نوآوری سازمانی و نوآوری فناوری، اساس ساختارهای شبکه‌ای و فراگیر جوامع مدرن را تشکیل می‌دهد. چنین ترکیبی استفاده از استعاره قوی شبکه‌هایی را که به سیستم عصبی جوامع پیشرفته با فناوری پیشرفته شکل می‌دهند، توجیه می‌کند (van Dijk, 2005: 1).

۱-۲. شبکه‌های اجتماعی

بشر حداقل از زمان اختراع گفتار، شبکه‌های اجتماعی ایجاد کرده است. در این شبکه‌ها، عناصر و عوامل اجتماعی (افراد، گروه‌ها، سازمان‌ها) و همچنین پیوندها، با کنش‌های ارتباطی متقابل ایجاد می‌شوند. شبکه‌های اجتماعی در همه سطوح و زیر سیستم‌های جامعه حضور دارند. در طول تاریخ انسان‌ها همچنین تعدادی شبکه فنی ایجاد کرده‌اند. به عنوان مثال

¹ . Paradigm

² . Local-Global

می‌توان به جاده‌ها، کانال‌ها، انواع شبکه‌های توزیع و شبکه‌های مخابراتی و کامپیوتری اشاره کرد و هنگامی که شبکه‌های اجتماعی جدید پر از نمادها و اطلاعات برای اتصال فرستنده و گیرنده انسانی شدند، تبدیل به شبکه‌های رسانه‌ای می‌شوند (van Dijk, 2006: 25). بر این اساس باید گفت شبکه‌های اجتماعی جدید مجموعه‌های به هم پیوسته از پلتفرم‌ها و ابزارهای مبتنی بر اینترنت هستند که باعث به اشتراک‌گذاری فزاینده و نیز انتقال سریع و ساده انواع اطلاعات مانند متن، عکس، صدا، ویدیو و غیره بین کاربران اینترنت می‌شوند. (بردبار و همکاران، ۱۳۹۷: ۲۲). همچنین این شبکه‌ها در امتداد شبکه‌های اجتماعی واقعی تعریف می‌شوند که توسط فناوری‌های جدید در فضای مجازی گسترش داده می‌شوند و این مسئله موجب بسط آن‌ها و دگرگونی شکلی و ساختاری‌شان شده است. به این خاطر است که تعاریف نخستینی همانند تعریف کاستلز از آن برخاسته از تعریف‌ها از شبکه اجتماعی در یک محیط واقعی و بیرونی و در عین حال عمومیت دادن این تعریف به فضای مجازی است ولی بعدها با توجه به ظرفیت ایجاد شده توسط وب ۲، مشارکت کاربران آن و نیز محتوای تولید شده آنان تعریف‌های مختلفی برای آن مطرح گردید. (خانیکی و خجیر، ۱۳۹۸: ۳۸) این شبکه‌ها همچنین متشکل از نوعی ساختار کنشگران و ارتباطات پویای میان آن‌ها نیز هست. این کنشگران افراد، گروه‌ها، سازمان‌ها و برنامه‌های رایانه‌ای هستند. (عبداللهی نژاد و همکاران، ۱۳۹۵: ۳۸).

۳-۱. امنیت ملی

امنیت یکی از بارزترین وجوه بالندگی یک اجتماع و بسترساز رشد و توسعه و ثبات جامعه است و استقرار آن نیازمند ساختاری است که در آن حداقل عناصری چون عدالت اجتماعی، تأمین رفاه اجتماعی، اشتغال، آزادی و حاکمیت مردم و مشارکت کامل آنها، توزیع دانایی و اطلاعات در جامعه، اختلال اجتماعی، استفاده از نیروی فرهیختگان و دانایان، سازگاری اجتماعی و نظایر آن موجود باشند (رمضانی و همکاران، ۱۳۹۹: ۲۲). البته امنیت ملی را تنها نمی‌توان، توانایی ملت برای حفظ ارزش‌های داخلی خود در برابر خطرات خارجی دانست. این تعریف ناکافی است چرا که تهدید از درون را نادیده می‌گیرد. ناآرامی‌های سیاسی و افزایش نابرابری‌های اقتصادی، نابرابری‌های توسعه منطقه‌ای و همچنین خصومت‌های فرهنگی، زبانی و قومیتی، آفت سیاست مدرن هستند و هر ملتی کم و بیش باید از خود در

برابر آن‌ها محافظت کند. زمانی می‌توان گفت که ملتی برای حفاظت از خود سلاحی در اختیار دارد که از نظر اقتصادی و فناوری توسعه یافته و از نظر سیاسی امن و از نظر اجتماعی-فرهنگی یکپارچه باشد. (Singh, 2015: 1922) همچنین امنیت در گفتمان مدرن عبارت از نیل به سطحی از اطمینان خاطر برای تحصیل و صیانت از منافع ملی و مقوله‌ای در زمره مسئولیت‌های حکومت‌های ملی و شامل تعمیق مادی و روانی ایمنی در سطح ملی است. (موسی‌زاده و مهکویی و باقری چوکامی، ۱۴۰۰: ۴۰). همچنین امنیت ملی برای بسیاری از کشورها شامل نیاز به حفظ استقلال و تمامیت ارضی، حفظ شیوه زندگی ملی و جلوگیری از مداخله بیگانگان در امور داخلی کشورهاست. پس امنیت ملی یک کشور در درجه اول به معنای تأمین شرایطی است که کشور را از تعرض دیگران به استقلال سیاسی، ارزش‌های فرهنگی و رفاه اقتصادی دور نگه می‌دارد. (اختیاری امیری و همکاران، ۱۴۰۰: ۶۲)

به این موضوع باید توجه داشت که در بحث تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر امنیت ملی، این شبکه‌ها به طور مطلق نه تهدید هستند و نه فرصت اما همزمان به دلیل کارکردها و ویژگی‌های خاص خود هم تهدید به شمار می‌روند و هم فرصت (رمضانی و همکاران، ۱۳۹۸: ۳۹۰). در کنار فرصت‌های متعددی که این فضا برای بشر به ارمغان می‌آورد تهدیدهای آن نیز به مرور شناسایی می‌شود. بنابراین شناخت و فهم صحیح این تهدیدها گام نخست برای مبارزه با آن‌ها محسوب می‌شود (ولی‌زاده میدانی، ۱۳۹۹: ۲).

۱-۴. گفتمان^۱

در این پژوهش به گفتمان لاکلا و موف^۲ به عنوان رهیافتی مهم برای شناخت تعارضاتی توجه می‌شود که به واسطه آن بتوان موضوع پژوهش را به درستی درک نمود. گفتمان‌ها با مفصل‌بندی^۳ دال‌های مختلف حول یک دال^۴، یک صورت‌بندی^۵ مشخصی را ایجاد می‌کنند و به دال‌ها معنا می‌دهند چرا که بیرون از فضای گفتمانی مفاهیم معنا ندارند و درک درست نظام

^۱ . Discourse

^۲ Lacliau & Muffe

^۳ . Articulation

^۴ . Point

^۵ . Formation

معنادهی به مفاهیم و دال‌ها در گفتمان‌ها اهمیت زیادی دارد. (حسینی و همکاران، ۱۴۰۱: ۱۹) گفتمان جامعه را می‌سازد ولی از آنجایی که طبق یک مفصل‌بندی خاص و با رویکرد و انگاره خاص خودش این ساختن و پیوستن صورت می‌پذیرد پس ساخت جامعه به طور ماهوی یک عمل سیاسی است. در این رویکرد حتی سیاست بازتعریف می‌شود. (میرزایی و ربانی خوراسگانی، ۱۳۹۳: ۴۲) مبنای شکل‌گیری یک گفتمان، وجود یک «دیگر» است که با «غیریت‌سازی» یک گفتمان را ایجاد می‌کند. وجود «غیر» در گفتمان هم مایه انسجام‌بخشی به هویت آن است و هم موجب تمایز آن از رقبا. (حسینی و همکاران، ۱۴۰۱: ۲۰) غیریت با مفاهیم «برجسته‌سازی»^۱ و «حاشیه‌رانی»^۲ همراه است. در منازعات گفتمانی هر گفتمان با برجسته کردن نقاط قوت خود و نقاط ضعف رقیب و با به حاشیه راندن نقاط ضعف خود و نقاط قوت رقیب، سعی در کشیدن هاله‌ای از قدرت دست‌نیافتنی به اطراف خود است. برجسته‌سازی و حاشیه‌رانی، شیوه‌ای برای حفظ و استمرار قدرت و دوام هژمونیک گفتمان است. مفهوم هژمونی^۳ در تبیین نظریه گفتمانی لاکلا و موف از اهمیت فوق‌العاده‌ای برخوردار است. این مفهوم ناظر به این است که در ساحت سیاست و اجتماع چه کسی برتر است و کدام نیروی سیاسی درباره شکل‌های مسلط رفتاری در جامعه تصمیم خواهد گرفت. (عامری گلستانی و قادری، ۱۳۹۱: ۱۳۵-۱۳۶). معنای مفاهیم در درون یک گفتمان در تضاد با دیگران ایجاد می‌شود تا با یک زبان مشترک و عام. بنابراین تضادها بیش از هر چیز تضادهایی هستند که از اجتماع بر آمده و زمینه‌های تغییر گفتمانی به گفتمان دیگر را فراهم می‌کند. (حسینی و همکاران، ۱۴۰۲: ۲۸۰) بنابراین، شناخت گفتمان انقلاب اسلامی، منوط به در نظر داشتن این مسائل است.

۱-۵. گفتمان انقلاب اسلامی

«انقلاب اسلامی در تعریف «غیریت‌ها» از قاطعیت لازم برخوردار بود و بدین وسیله توانست با فرا رفتن از حد مصادیق و تعریف چارچوب و اصول، هر بازیگری را که نسبت به اصول و اهداف نهضت انقلابی همراه بود درون خود جای دهد. «غیریت‌سازی» مؤثر انقلاب اسلامی

^۱. foregrounding

^۲. backgrounding

^۳. Hegemony

توانست هویت مستقلی برای بازیگران ایجاد کند و «ارزش» و «اعتبار» ایشان را به آن‌ها باز گرداند. (افسرده و همکاران، ۱۳۹۸: ۵۴) دال مرکزی گفتمان انقلاب اسلامی، اسلام سیاسی فقهاتی است. هدف اسلام سیاسی فقهاتی، بازسازی جامعه ایرانی بر اساس احکام فقهی اسلامی است و هر گونه تقلید از غرب را نکوهش می‌کند. با این حال اسلام فقهاتی از مفهوم‌ها و نهادهای مدرنی چون مردم، جمهوریت، دموکراسی، قانون، آزادی، برابری و حتی حقوق بشر، استفاده می‌کند و می‌کوشد تا به آن‌ها در چارچوب گفتمانی خویش معنا دهد. البته نظریه پردازان اسلام سیاسی فقهاتی جنبه‌های سکولار تمدن غرب را نفی کرده و مشکلات جوامع معاصر را به دوری از دین و معنویت نسبت داده و راه‌هایی از آن‌ها را توسل به ارزش‌های دینی و بازگشت به اسلام می‌دانند. (حسینی‌زاده، ۱۳۸۶: ۲۳۰) این گفتمان، با برجسته‌سازی حاکمیت الهی و نظریه ولایت فقیه صورت‌بندی خاصی از نظام سیاسی را مطرح می‌کند که در آن حاکمیت و قدرت تنها از آن خداوند است و از ناحیه او به پیامبر و ائمه (ع) و سرانجام به فقیه به عنوان نمایان امام معصوم (ع) می‌رسد. حکومت در این گفتمان نمادی از حاکمیت الهی است و باید ویژگی‌های آن را با خود داشته باشد. در اینجا الهی بودن حکومت از طریق نظارت روحانیت و رهبری فقیه تضمین می‌شود. در این گفتمان رهبر کانون متعالی قدرت محسوب شده و در کنار مقبولیت مردمی از مشروعیت الهی برخوردار است. (هنری و آزرمی، ۱۳۹۲: ۱۰۵) برای فهم بهتر این موضوع می‌توان به این سخن امام خمینی (ره) توجه کرد که می‌فرمایند: «اسلام سیاست است، اسلام از سیاست دور نیست، اسلام یک حکومت بزرگ به وجود آورده است، یک مملکت بزرگ به وجود آورده است. اسلام یک رژیم است یک رژیم سیاسی است منتها سایر رژیم‌ها از بسیاری از امور غافل بودند و اسلام از هیچ چیز غافل نیست یعنی اسلام انسان را تربیت می‌کند به همه ابعادی که انسان دارد.» (خمینی، ۱۳۷۸، جلد ۵: ۱۷۶)

در کنار این‌ها، مردم‌سالاری را باید یکی از دال‌های مهم گفتمان انقلاب اسلامی دانست که به ویژه توسط مقام معظم رهبری مورد توجه ویژه قرار گرفته است. (اشرفی، ۱۴۰۱: ۳۳) مردم‌سالاری بیان‌کننده نقش مهم مردم در حکومت دینی و جایگاه متفاوت آن نسبت به دموکراسی‌های غربی است. از این رو، معنایی که به آن در گفتمان انقلاب اسلامی داده می‌شود بیش از همه مبتنی بر دال مرکزی اسلام سیاسی فقهاتی و ایجاد یک نظام ولایی است.

در اینجا با توجه به موضوع پژوهش رویکردهای متخاصم با گفتمان انقلاب اسلامی بیش از همه به دنبال «غیریت‌سازی» و ایجاد فضای تخصم با این دو دال هستند. از یک‌سو، می‌توان گفت که با زیر سوال بردن اسلام سیاسی فقهاتی، آن را ناکارآمد جلوه داده و از سوی دیگر مردم‌سالاری دینی را امری بی‌معنا و ناشدنی تلقی کنند. بنابراین توجه به این رویکرد «تخاصمی» برای درک موضوع این پژوهش دارای اهمیت بسیار زیادی است.

۲. پیشینه پژوهش

آور و رفیعی‌راد و آقایی (۱۴۰۰) بر آن هستند که شبکه‌های اجتماعی تأثیر قابل ملاحظه‌ای بر امنیت ملی جمهوری اسلامی دارند و تهدیدآفرینی این شبکه‌ها رو به افزایش بوده و موجب تضعیف امنیت ملی شده‌اند. روند استفاده مردم از این شبکه‌ها از یک‌سو باعث تعمیق شکاف بین حاکمیت و جامعه شده و از سوی دیگر موجب کاسته شدن نظارت حاکمیت بر فعالیت‌های مختلف در سطح جامعه خواهد شد. اختیاری امیری و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهش خود معتقدند تلگرام با انتشار شایعات سیاسی و اخبار جعلی، مشروعیت‌زدایی و ناکارآمد جلوه دادن نظام به تحریک افکار عمومی پرداخته و موجب ایجاد شکاف میان سطوح جامعه و حاکمیت، سازماندهی آشوب‌ها و گسترش آن‌ها، هماهنگ کردن معترضان و آشوب‌کنندگان، تشدید اختلافات قومی، فرقه‌ای، مذهبی (تضعیف وحدت ملی)، ایجاد شکاف بین اقلیت‌های قومی با نظام و افزایش گرایش‌های تجزیه‌طلبانه قومی، تهدید ارزش‌ها و هنجارهای جامعه می‌شوند. همچنین استفاده گروه‌های تروریستی از این پیام‌رسان برای عضوگیری، هماهنگی و برنامه‌ریزی، بیشترین تأثیرات را بر امنیت سیاسی، اجتماعی و فرهنگی کشور داشته است. همچنین رحمانیان (۱۴۰۰) به ۵ نوع خبر جعلی در بافت مصرف ایران اشاره دارند که عبارتند از: شبه علم، تئوری توطئه، خبر جعلی سلامت، ضدیت با علم و نزدیکی به نظام سیاسی حاکم. همچنین موسی‌زاده، مهکویی و باقری چوکامی (۱۴۰۰) معتقدند جمهوری اسلامی ایران از تهدیدات فضای سایبری مبرا نیست و امنیت ملی کشور از طریق فضای سایبری مورد تهاجم قرار می‌گیرد. موسی‌زاده، مهکویی، سیمبر و باقری چوکامی (۱۴۰۰)، در پژوهشی دیگر، مدل معطوف به تأثیر تهدیدات سایبری را شامل دو مضمون فراگیر تهدیدات داخلی و تهدیدات خارجی می‌دانند. رضانی و همکاران (۱۳۹۹) آثار شبکه‌های اجتماعی بر امنیت ملی در جمهوری اسلامی، را بیشتر تهدیدآفرین دانسته و نوع

استفاده از این شبکه‌ها را موجب تعمیق شکاف بین حاکمیت و جامعه می‌دانند. همچنین، رفیعی دولت‌آبادی و همکاران (۱۳۹۸)، بر آن هستند که، کمیت و کیفیت سیاستگذاری دولت در حوزه شبکه‌های اجتماعی می‌تواند تأثیرات غیر قابل انکاری بر امنیت اجتماعی کاربران جوان داشته باشد و لازم است در سیاستگذاری شبکه‌های اجتماعی، ضمن توجه به برنامه‌های جوامع موفق، تعامل و هماهنگی برای ایجاد وحدت رویه در دستگاه‌های متولی در اجرای برنامه‌های مصوب وجود داشته باشد. همچنین، ندری و بخشایش (۱۳۹۸)، معتقدند شبکه‌های اجتماعی جدید به طور فزاینده‌ای در حال تخریب و القای ناکارآمدی جمهوری اسلامی هستند و با فعالیت‌هایی مانند هنجارسازی معارض با نظام، زدودن مشروعیت از ساختار آن، ضعیف کردن انسجام ملی و ایجاد بستر شکاف و تقابل میان مردم و حکومت، موجب تضعیف باورهای ملی شده‌اند و کارکردهایی مانند جاسوسی و کسب اطلاعات کاربران، تهیه ابزار ارتباطی برای گروه‌های برانداز، گردآوری اطلاعات افراد و مشاغل ویژه، انجام آموزش‌های مخرب در این شبکه‌ها و انتقال اطلاعات طبقه‌بندی شده برای مخدوش ساختن امنیت ملی دارند. همچنین مهانیان و مجردی (۱۳۹۳) بر آنند که استراتژی‌هایی مانند شکل دادن به اتاق‌های جنگ برای شبکه‌های اجتماعی، تربیت نخبگان فضای مجازی، فرهنگ‌سازی و آموزش فضای مجازی برای همگان می‌بایست بالاترین اولویت‌های استراتژیک کشور در جنگ‌های آینده نسبت به شبکه‌های اجتماعی باشد. همچنین، اسماعیلی و بالایی (۱۳۹۴)، تحقق کامل امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران را در گروی استقرار الگوی جامع تأمین امنیت ملی مبتنی بر اندیشه اسلامی می‌دانند. رستمی و طباحی‌مقمانی (۱۳۹۰)، با در نظر داشتن بیشترین مواجهه با هنجارهای حاکم بر نظام بین‌الملل در زمینه رسانه‌های سایبری در نگرشی آینده‌پژوهانه به این موضوع می‌پردازند. Al-Masaeed et.al (2023) معتقدند از رسانه‌های اجتماعی برای گسترش نگرانی‌های امنیتی مانند اختلال در امنیت اجتماعی، تروریسم سایبری، کمپین‌های اطلاعات نادرست، جنگ سایبری، جنگ ترکیبی و استخدام جاسوس و جاسوسی استفاده می‌شود. (Bhosale & Bhange (2021) به بررسی اثرات مثبت و منفی رسانه‌های نوین بر جامعه، پرداخته و معتقدند که استفاده منفی از آن می‌تواند تنش را در جریان درگیری‌های جمعی تسریع کند و مشکلاتی را برای هماهنگی اجتماعی ایجاد کند. سوءاستفاده از رسانه‌های اجتماعی موجب رادیکال‌سازی و تبلیغات برای ملت

می‌شود که خطرناک است و از طریق این ابزار یک سازمان افراطی می‌تواند درگیری‌های جمعی را آغاز کند و هماهنگی اجتماعی را به چالش بکشد. بنابراین، تلاش جدی و آگاهانه در سطوح مختلف برای کنترل سوءاستفاده از این ابزار مؤثر اهمیت دارد. همچنین Abdulhamid et.al (2011) به چالش‌های مربوط به مسائل حریم خصوصی در شبکه‌های اجتماعی می‌پردازند که چنین چیزی می‌تواند امنیت ملی را مخدوش کند یا به سلاح جدید بسیج توده‌ای تبدیل گردد. همچنین آن‌ها معتقدند شبکه‌های اجتماعی به ابزار نیروهای تجمع‌کننده برای انقلاب و عدالت اجتماعی تبدیل شده‌اند.

هیچ‌کدام از پژوهش‌های فوق، به گفتمان انقلاب اسلامی به مثابه امری مورد تهدید از سوی شبکه‌های اجتماعی نوین نپرداخته‌اند. نوآوری اساسی این پژوهش توجه به دال‌هایی در گفتمان انقلاب اسلامی است که مستقیماً از سوی کانال آمد نیوز مورد تهدید و دشمنی قرار گرفته و در عین حال فضای تخصصی که میان این گفتمان و گفتمان براندازانه آمد نیوز وجود داشت نیز برجسته می‌شود.

۳. روش تحقیق

این تحقیق از نظر هدف در زمره تحقیقات توسعه‌ای- کاربردی قرار می‌گیرد. مهم‌ترین روش‌های گردآوری اطلاعات در این تحقیق مطالعات کتابخانه‌ای و پژوهش میدانی است. برای جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات جهت تجزیه و تحلیل از روش مصاحبه استفاده شده است. در این پژوهش، از روش تحلیل تم برای پاسخ به سؤالات تحقیق استفاده شده است. تحلیل تم روشی برای تعیین، تحلیل و بیان الگوهای (تم‌ها)^۱ موجود درون داده‌ها است. این روش در حداقل خود داده‌ها را سازماندهی و در قالب جزئیات توصیف می‌کند اما می‌تواند از این فراتر رفته و جنبه‌های مختلف موضوع پژوهش را تفسیر کند.

جامعه آماری در این پژوهش شامل اساتید و افراد مطلع در حوزه علوم سیاسی و شاغل در بخش‌های دولتی کشور است. در روش مصاحبه نمی‌توان از قبل مشخص کرد که چه تعداد افراد باید انتخاب شوند تا پدیده مورد علاقه در مطالعه کیفی به طور کامل شناسایی گردد. به طور ایدئال به جمع‌آوری اطلاعات تا نقطه اشباع^۲ ادامه داده می‌شود تا جایی که داده‌های

¹ . Thems

² saturation

جدید جمع‌آوری شده با داده‌هایی که قبلاً جمع‌آوری شده تفاوتی ندارد و مانند هم شده‌اند.

جدول ۱: مشخصات شرکت‌کنندگان در پژوهش

شغل	تحصیلات	جنسیت	سن	پاسخگویان
خبرنگار	دانشجوی دکتری	مرد	۳۶	شماره ۱
کارمند	دکترا	مرد	۴۱	شماره ۲
استادیار دانشگاه	دکترا	مرد	۳۷	شماره ۳
مدرس دانشگاه	دکترا	مرد	۳۹	شماره ۴
کارمند	دکترا	مرد	۳۲	شماره ۵
مدرس دانشگاه	دکترا	زن	۳۵	شماره ۶
کارمند بخش دولتی	ارشد	مرد	۳۹	شماره ۷
کارمند بخش دولتی	ارشد	زن	۴۲	شماره ۸
عضو هیئت علمی	دکترا	مرد	۴۲	شماره ۹
کارمند بخش دولتی	دکترا	زن	۴۵	شماره ۱۰
عضو هیئت علمی	دکترا	مرد	۵۰	شماره ۱۱
استادیار دانشگاه	دکترا	مرد	۴۲	شماره ۱۲
-	دانشجوی دکترا	زن	۳۶	شماره ۱۳
استادیار دانشگاه	دکترای علوم سیاسی	زن	۴۰	شماره ۱۴

روایی و پایایی ابزار جمع‌آوری اطلاعات

برای محاسبه پایایی بازآزمون از میان مصاحبه‌ها، چند مورد به عنوان نمونه انتخاب شد. در هر کدام از این مصاحبه‌ها کدهایی که در دو فاصله زمانی مشخص با یکدیگر تشابه دارند «توافق» و کدهای غیرمشابه «عدم توافق» نامیده می‌شوند. روش محاسبه پایایی بین کدگذاری‌های انجام گرفته توسط پژوهشگر در دو فاصله زمانی بدین ترتیب است:

$$\text{درصد توافق درون} = \frac{\text{تعداد توافقات} \times 2}{\text{تعداد کل گدها}} \times 100\%$$

در تحقیق کنونی برای محاسبه پایایی بازآزمون، از بین مصاحبه‌های انجام گرفته، تعداد ۳ مصاحبه انتخاب شده و هر کدام از آن‌ها دو بار در یک فاصله زمانی ۱۵ روزه توسط پژوهشگر کدگذاری شده‌اند. نتایج حاصل از این کدگذاری‌ها در جدول زیر آمده است:

جدول ۲: محاسبه پایایی بازآزمون

ردیف	تعداد کل گدها	تعداد توافقات	تعداد عدم توافقات	پایایی بازآزمون
۱	۱۰۰	۸۵	۱۵	۸۵٪
۲	۶۰	۴۸	۱۲	۸۰٪
۳	۶۰	۵۴	۶	۹۰٪
کل	۲۲۰	۱۸۷	۳۳	۸۵٪

تعداد کل گدهایی که توسط پژوهش‌گر و همکار پژوهش ثبت شده ۲۵۴ و تعداد کل توافقات میان کده ۲۱۳ است. همچنین تعداد کل عدم توافق میان گدها ۴۱ است. بنابراین پایایی بین کدگذاران در مصاحبه‌ها، با استفاده از فرمول ۸۳٪ می‌باشد.

یافته‌های تحقیق

بر اساس تحلیل داده‌های حاصل از مطالعات میدانی و اعتبارسنجی آنها ۲۷ کد اولیه شناسایی و پس از پالایش به ۴ مقوله فرعی و بعد از آن به ۲ مقوله اصلی تبدیل شدند. در مرحله کدگذاری اولیه به تمامی نکات کلیدی مصاحبه‌ها عنوانی داده شد. این نکات کلیدی از بطن مصاحبه‌ها استخراج شد یا خود پژوهشگر چنین عناوینی را با خلاقیت خود و متناسب با ویژگی‌ها انتخاب نمود. مرحله بعدی تحلیل مصاحبه‌ها شامل استخراج مفاهیم یا مقوله‌های فرعی از متن مصاحبه‌ها است.

جدول ۳: مفاهیم استخراج شده از اظهارات مربوط به مصاحبه‌ها

مقوله‌های فرعی	کدهای اولیه
شکل‌گیری	بدبینی مردم نسبت به حاکمیت یا هیولاسازی از نظام، موجب شکل‌گیری هسته‌های

مقابله‌ای بین مردم می‌گردد.	هسته‌های مقابله-
زمانی که در درون جامعه ارزش‌های مختلف سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و مذهبی در اثر ناکارآمدی حکومت تضعیف شوند، این شبکه‌ها با برجسته‌سازی آن‌ها موجب می‌شوند که قدرت نظام سیاسی که مبتنی بر ارزش‌های ایدئولوژیک و دگم و سلب است کاهش پیدا کرده و شایعات جای واقعیت را گرفته و با تقویت ناراضی‌های مشارکت‌ایجابی را کاهش و اعتراضات سیاسی را افزایش می‌دهند.	ای بین مردم افزایش اعتراضات سیاسی
این کانال در حوزه امنیت ملی جمهوری اسلامی موجب تشدید اختلافات و بروز درگیری و ناامنی می‌شود و فضای فکری و روانی جهانی را هم می‌تواند برای اقدامات علیه ایران فراهم سازند.	تشدید اختلافات
انسجام اجتماعی مخدوش و سست شده. می‌تواند باعث تشدید اختلافات شوند. گروه‌های مختلف مردم را بر اساس شکاف‌های موجود می‌تواند رو در روی هم قرار داده و انسجام اجتماعی را مخدوش نماید. شکاف‌های سیاسی و مذهبی و قومی مهم‌ترین آن‌ها هستند. به ویژه شکاف اصلاح طلب-اصول‌گرا-برانداز	رودر روی هم قرار دادن گروه-های مختلف مردم
تقویت ناهمسویی مردم و واگرایی آن‌ها و کاستن مشارکت و اثر منفی بر مشارکت سیاسی رسمی در قالب انتخابات.	تأثیر منفی بر مشارکت رسمی
آمد نیوز موجب کاهش مشارکت سیاسی با بدبین کردن مردم نسبت به حاکمیت و تضعیف مشارکت‌ایجابی و تقویت مشارکت سلبی و اعتراضی شده بود.	تضعیف مشارکت‌ایجابی
موج سواری آمد نیوز از مشکلات موجود در جامعه و انجام عملیات روانی گسترده علیه نظام و تلاش برای القای یأس و ناامیدی حل مشکلات توسط نظام که توانسته بود تا حدی مشارکت سیاسی را تحت‌الشعاع قرار دهد.	تقویت مشارکت سلبی و اعتراضی
مهم‌ترین کارکرد آمد نیوز ایجاد بدبینی مردم نسبت به ارزش‌های انقلاب اسلامی که تبلور ارزش‌های دینی و اسلامی بود که با آن مردم را بدبین و ناامید کرده و در نتیجه مردم ناامید و به بن بست رسیده آماده دریافت هر گونه اطلاعات غلط و انجام نافرمانی مدنی هستند.	نافرمانی مدنی
رسانه‌های فضای مجازی از یک‌سو می‌توانند با کارکردهای مثبت خود یعنی آگاهی و برجسته کردن کارکردهای مثبت نظام بر امنیت ملی تأثیر مثبت داشته باشند و از طرف دیگر با ایجاد آنومی سیاسی و فراهم آوردن زمینه حرکت‌های وندالیستی بر تخریب نظام اثر بگذارند.	ایجاد رفتارهای وندالیستی
زمانی که در درون جامعه ارزش‌های مختلف سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و مذهبی در اثر ناکارآمدی حکومت تضعیف شوند. این شبکه‌ها با برجسته‌سازی آن‌ها موجب می‌شوند که	ایجاد و تقویت ناراضی‌های فردی

	<p>قدرت نظام سیاسی که مبتنی بر ارزش‌های ایدئولوژیک کاهش پیدا کرده و شایعات جای واقعیت را بگیرد و با تقویت ناراضی‌های مشارکت‌ایجابی را کاهش و اعتراضات سیاسی را افزایش می‌دهند.</p>
<p>خروج فرد علیه نظام تحت تاثیر القائنات این شبکه</p>	<p>کارکرد اصلی این شبکه تخریب نظام بود و در وهله مردم را ناامید و به بن‌بست می‌رساند. در نتیجه موجب شد بخشی از مردم به ناامیدی رسیده و نسبت به آینده نظام تشکیک کنند و تحت تأثیر القائنات دروغ علیه نظام حاکم خروج کنند و بنابراین آمد نیوز بیشتر کارکرد تخریبی داشت.</p>
<p>کاهش مشارکت فردی</p>	<p>مشارکت سیاسی مقوم انسجام ملی و زمینه بخش هماهنگی و پیشروی ملی است که این مساله در تقابل یک به یک با اهداف این کانال است و هر اندازه مشارکت سیاسی در عرصه‌های مختلف بیشتر باشد، مصونیت نظام در برابر چالش‌ها و تهدید بیشتر می‌شود. اساساً این گونه کانال‌های اجتماعی با بی‌تأثیر خواندن مشارکت عمومی و ایجاد تردید مردم را از مشارکت دور می‌سازد.</p>
<p>ایجاد فرسایش و هزینه برای نظام</p>	<p>فعالیت این نوع کانال‌ها در کوتاه‌مدت می‌تواند موجب فرسایش و هزینه برای نظام و از دست رفتن تمرکز آن بر مسائل مهم شود اما در بلند مدت در صورت عدم موفقیت در ایجاد جریان‌های موثر اجتماعی و سیاسی، بی‌اعتبار شده و در مقابل نظام سیاسی دست کم در خصوص چنین رسانه‌ها و رویکردهایی مقاوم‌تر خواهد شد.</p>
<p>القائت فساد در تمامی ارکان نظام</p>	<p>این کانال سعی کرده با ترسیم چهره‌ای ضعیف در حوزه امنیت و با ایجاد القائنات هدفمند و منفی در بین مخاطبان به جهت تضعیف نظام جمهوری اسلامی اقدام کند.</p>
<p>انشقاق نظام سیاسی</p>	<p>نظام سیاسی را دچار انشقاق می‌کند و کارکردهای و نقاط قوت نظام را به ضعف تبدیل می‌کند و هر گونه ضعفی را در اذهان برجسته می‌کند و نظام سیاسی را از مشروعیت می‌اندازد و پشتیبانی مردمی برای تصمیمات را می‌گیرد.</p>
<p>جدایی مردم و نظام و انقلاب بزرگ‌نمایی ضعف‌های حکومت</p>	<p>دشمن با راه‌اندازی شبکه‌های مذکور در صدد است بین مردم، نظام و انقلاب جدایی بیاندازد و شبکه مذکور در مقطع فعالیت خود در راستای تخریب نظام مؤثر بوده است. آمد نیوز با بزرگ‌نمایی ضعف‌های مفرط حکومت، ناکارآمدی آن را عیان کرده و البته به دلیل تداوم این ناکارآمدی از سوی حکومت، نقش این شبکه‌ها در تضعیف قدرت حکومت بسیار پررنگ است.</p>
<p>تخریب قدرت داخل و منطقه‌ای نظام سیاسی</p>	<p>این شبکه با از بین بردن وحدت و انسجام اجتماعی جامعه، تخریب باورها و ارزش‌هایی که نظام سیاسی بر اساس آن ایجاد شده است موجب تضعیف نظام سیاسی و تخریب قدرت داخل و منطقه‌ای نظام سیاسی می‌شوند.</p>
<p>جهت‌دهی و انحراف افکار عمومی</p>	<p>شبکه‌های اجتماعی امروزه به شدت در تاروپود بافت اجتماعی رسوخ پیدا کرده و این واقعیت حقیقی است و زندگی مردم را جهت‌دهی می‌کند و در هدایت و انحراف افکار عمومی نقش موثری دارد.</p>

در صورتی که زمینه‌های ناکارآمدی و بحران مشروعیت و ... فراهم باشد این شبکه‌ها تقویت بحران‌ها بحران‌ها را تقویت و تشدید می‌کنند و به نوعی چرخه‌ای فزاینده و تقویت کننده به راه می‌اندازند که متوقف کردن آن دشوار خواهد بود.

نقشی دوگانه دارد. از یک سو معتقدان راسخ نظام را راسخ‌تر و آنان را به محافظه‌کاری ایجاد دوگانگی بیشتر سوق می‌دهد و به این شکل هسته مرکزی نظام را اگر چه از جهت شمار قلیل‌تر اما متراکم و سخت‌تر و به نوعی تقویت می‌کند اما با مکانیسم‌های اثرگذار بر مردم عادی و توده‌های کم اطلاع‌تر موجب بدبینی، بی‌اعتمادی و دیگر رویکردهای ناهمساز با نظام منجر می‌گردد و شکاف میان گروه‌های مختلف مردم را تقویت می‌کند.

تعیین تم‌های فرعی و تم‌های اصلی

جدول زیر مراحل چهارم و پنجم تحلیل مصاحبه‌ها را نشان می‌دهد. پژوهشگر در این جدول مفاهیم استخراج شده را در دسته‌های هم نوع تحت عنوان مقوله و پس از آن، مقوله‌های استخراج شده را در دسته‌های هم نوع تحت عنوان تم یا زمینه، سازماندهی و مرتب کرده است. در این پژوهش ۴ تم فرعی «کنش جمعی»، «کنش فردی»، «ساختار حکومتی» و «ساختار ملی» به دست آمد. پس از آن ۲ تم اصلی در مورد آسیب‌ها و چالش‌های شبکه‌های اجتماعی شامل «اثرات کنشی» و «اثرات ساختاری» به دست آمد.

جدول ۴: تعیین تم فرعی و تم اصلی از مقوله‌های استخراج شده از مصاحبه‌ها

مقوله	تم اصلی	تم فرعی
شکل‌گیری اقدامات علیه ایران	کنش جمعی	
شکل‌گیری هسته‌های مقابله‌ای بین مردم		
افزایش اعتراضات سیاسی		
تشدید اختلافات		
رودرروی هم قرار دادن گروه‌های مختلف مردم	اثرات کنشی	
تحریک مشارکت غیررسمی و رسمی		
تأثیر منفی بر مشارکت رسمی		
تضعیف مشارکت ایجابی		
تقویت مشارکت سلبی و اعتراضی		
نافرمانی مدنی		
ایجاد رفتارهای وندالیستی		

	کنش فردی	ایجاد و تقویت نارضایتی فردی
		خروج فرد علیه نظام تحت تاثیر القائات این شبکه
		کاهش مشارکت فردی
اثرات ساختاری	ساختار حکومتی	ایجاد فرسایش و هزینه برای نظام
		القا فساد در تمامی ارکان نظام
		انشقاق نظام سیاسی
		جدایی مردم و نظام و انقلاب
		بزرگ نمایی ضعف‌های حکومت
		تخریب قدرت داخل و منطقه‌ای نظام سیاسی
	ساختار ملی	جهت دهی و انحراف افکار عمومی
		تقویت بحران‌ها
		تمرکز بر موارد حساس اقتصادی و سیاسی
		مواجهه سازی اقتدار ملی با چالش
		تشدید اختلافات و ناامنی
		ایجاد دوگانگی

در تم‌های استخراج شده از مصاحبه‌ها می‌توان مفاهیمی مانند «خروج فرد علیه نظام تحت تاثیر القائات این شبکه»، «القا فساد در تمامی ارکان نظام»، «بزرگ‌نمایی ضعف‌های حکومت»، «جهت‌دهی و انحراف افکار عمومی» و «ایجاد فرسایش و هزینه برای نظام» را به صورت مستقیم و غیرمستقیم به دال «اسلام سیاسی فقاهتی» نسبت داد. این موضوع، در گفتمان آمد نیوز به مثابه اصلی اساسی وجود داشت که القا کند همه ناکارآمدی و ضعف نظام از رهبری آن است و اساساً اسلام سیاسی فقاهتی نمی‌تواند جامعه و حکومت را به صورت مطلوب اداره کند. از این طریق به دنبال تضعیف جایگاه رهبری بود و تمامی ضعف‌ها را به ایشان و اصل ولایت فقیه نسبت می‌داد. بر اساس تحلیل گفتمانی می‌توان گفت که «غیر» گفتمان آمد نیوز، بی‌شک اسلام سیاسی فقاهتی بود.

البته، می‌توان گفت آمد نیوز بر تضعیف «مردم‌سالاری دینی»، تأثیر بیشتری داشت. بخش مهمی از ناامنی‌هایی که از طریق این شبکه ایجاد شده بود به صورت مستقیم این دال گفتمان انقلاب اسلامی را هدف گرفته بود و چه در «کنش جمعی» و «کنش فردی» و چه در «اثرات کنشی» و «اثرات ساختاری» و چه در «ساختار حکومتی» و «ساختار ملی»، با ایجاد انواع

نامنی‌ها، موجب تضعیف مردم‌سالاری دینی شده بود. هدف اصلی این شبکه، براندازی مردم‌سالاری دینی بود که آن را ذیل ایجاد نامنی‌هایی تعریف می‌کرد که در «اثرات کنشی» با «رودرروی هم قرار دادن گروه‌های مختلف مردم» و به دنبال آن «تحریک مشارکت غیررسمی و رسمی» موجب «تأثیر منفی بر مشارکت رسمی» می‌شد. همین مسائل موجب «تضعیف مشارکت ایجابی» و در نتیجه «تقویت مشارکت سلبی و اعتراضی» می‌شد که هدف اصلی آن براندازی و هدف فرعی آن تضعیف نظام بود. در این زمینه، می‌توان گفت که این اهداف با تضعیف اسلام سیاسی فقاهتی نیز هم‌پوشانی داشته و در یک راستا بودند.

نتیجه‌گیری

با توجه به بحث‌هایی که در یافته‌های پژوهش صورت گرفت مسئله اصلی این پژوهش پاسخ به این پرسش است که آمد نیوز در زمان فعالیت خود، چه اثراتی بر ابعاد امنیت ملی گفتمان انقلاب اسلامی داشته است؟ با توجه به گستره فعالیت آمد نیوز، این کانال دو بُعد «ملی» و «فردی» را در انجام فعالیت‌های ضدامنیتی خود انتخاب کرده بود. می‌توان دو موضوع «جهت‌دهی و انحراف افکار عمومی» و «ایجاد دوگانگی» را در این زمینه در رتبه بالاتری قرار داد. چرا که اولی زمینه‌ای برای ایجاد دوگانگی میان مردم و نظام است. چنین رویکرد منجر به «تقویت بحران‌ها» در سطح ملی شده و اقتدار ملی را با چالش مواجه می‌کند و با تشدید اختلافات و نامنی، به وضوح بر امنیت ملی در بُعد داخلی تأثیر منفی و مخرب می‌گذارد. این موضوع موجب شد که هر دو دال اصلی گفتمان انقلاب اسلامی یعنی «اصلام سیاسی فقاهتی» و «مردم‌سالاری» مورد هدف اصلی کانال قرار گیرند.

این کانال بنا بر یافته‌های پژوهش در «سطح فردی» در دو بُعد تشویق به «نافرمانی مدنی» و «خروج فرد علیه نظام تحت تأثیر القانات این شبکه»، نامنی را تشدید می‌کند و اوج چنین مسئله‌ای در «ایجاد رفتارهای وندالیستی» در جریان اغتشاشات دی ۱۳۹۶ قابل مشاهده است که خسارات مادی قابل ملاحظه‌ای را در کنار ایجاد نامنی به وجود آورد و با تقویت مشارکت سیاسی سلبی و اعتراضی مبتنی بر خشونت، موجب تضعیف مشارکت سیاسی ایجابی شد و بخش‌هایی از جامعه را به سمت مشارکت خشونت‌بار سوق داد که مستقیماً مردم‌سالاری دینی را مورد هدف قرار داده بود.

یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که این شبکه به صورت گسترده این مکانیسم‌ها را برای ضربه

زدن به موجودیت جمهوری اسلامی به کار می‌برد. «تخریب قدرت داخل و منطقه‌ای نظام»، «ایجاد فرسایش و هزینه برای نظام»، «جدایی مردم و نظام و انقلاب» و «القای فساد در تمامی ارکان نظام»، مهم‌ترین این موارد است که آخری، به زعم بنیان‌گذار و گرداننده آمد نیوز، هدف اولیه ایجاد آن بود. این کانال، با در نظر داشتن فعالیت در این سه سطح، به صورت وسیع با القای رسانه‌ای و ایجاد اخبار جعلی و آمیختن اخبار راست و دروغ با هم، با پروپاگاندايي وسیع، اساساً به دنبال براندازی به صورت خشن و از راه اغتشاش بود. این مسئله به حدی بود که مدیر تلگرام رسماً وارد مسئله شد و این کانال را مسدود کرد. این وضعیت در مجموع بیان‌کننده آن است که شبکه‌های اجتماعی، با قابلیت‌ها و گستره وسیعی که در جامعه دارند، توانمندی زیادی برای خدشه‌دار کردن امنیت داخلی را داشته و نمونه آمد نیوز به خوبی آسیب‌های آن را برای امنیت ملی داخلی کشور نشان می‌دهد. نتیجه القای آمد نیوز، چنانکه این شبکه دنبال می‌کرد، در درجه نخست براندازی «مردم‌سالاری دینی» در ایران و به صورت هدف فرعی و مقدماتی تضعیف «اسلام سیاسی فقاهتی» و خدشه‌دار کردن جایگاه رهبری، با القای ناکارآمدی غیر قابل علاج و نیز ترویج خشونت بود.

پیشنهاد‌های کاربردی که در این زمینه می‌توان ارائه کرد عبارتند از:

۱. مطالعه موردی پلتفرم‌های دیگر در شبکه‌های اجتماعی
۲. مطالعه راهکارهای تقویت گفت‌وگوهای انقلاب اسلامی در شبکه‌های اجتماعی
۳. مطالعه ابعاد دیگر شبکه‌های اجتماعی و تأثیرات آن بر گفت‌وگوهای انقلاب اسلامی.
۳. فرصت‌ها و تهدیدات شبکه‌های اجتماعی برای نسل آینده انقلاب اسلامی
۴. شناخت نقاط ضعف و قوت گفت‌وگوهای انقلاب اسلامی در شبکه‌های اجتماعی
۵. ایجاد اعتماد برای مردم در کسب اخبار و اطلاعات مربوط به مسائل مختلف در جامعه در راستای تقویت گفت‌وگوهای انقلاب اسلامی.

منابع

۱. حسینی زاده، محمدعلی. (۱۳۸۶). *اسلام سیاسی در ایران*. قم: انتشارات دانشگاه مفید.
۲. خمینی، روح‌الله. (۱۳۷۸). *صحیفه امام*. تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره).

۳. ولی‌زاده میدانی، رامین. (۱۳۹۹). *درآمدی بر تروریسم سایبری و ویژگی‌های آن*. تهران: مرکز ملی فضای مجازی، پژوهشگاه فضای مجازی.
۴. بیگلری، ج؛ اخوان کاظمی، م. (۱۴۰۱). "شناسایی تهدیدات و آسیب‌های امنیتی نقش آفرینی شبکه‌های اجتماعی در انتخابات ایران." *پژوهش‌های سیاسی و بین‌المللی*. دوره ۱۳، شماره ۵۳، ۶۴-۸۹.
۵. اشرفی، اکبر. (۱۴۰۱). "گفتمان مردمسالاری اسلامی در اندیشه سیاسی آیت‌الله خامنه‌ای." *گفتمان سیاسی انقلاب اسلامی*. دوره ۱، شماره ۲، ۲۲-۴۲.
۶. امیرپور، م؛ طالب‌دوست، م. (۱۴۰۱). "تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر هویت اجتماعی و سبک زندگی دانشجویان دانشگاه فرهنگیان مشهد." *مطالعات رسانه‌های نوین*. ۸(۳۲)، ۳۲۵-۳۵۵.
۷. آور، ا و همکاران. (۱۴۰۰). "مدل مفهومی اثرگذاری شبکه‌های اجتماعی بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران." *پژوهش‌های حفاظتی-امنیتی*. سال دهم، شماره ۳۹، ۵۷-۹۰.
۸. اختیاری امیری و همکاران. (۱۴۰۰). "تلگرام و امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران." *راهبرد سیاسی*. سال پنجم، شماره ۱، پیاپی ۱۶، ۵۵-۸۲.
۹. اسماعیلی، م؛ بالایی، ح. (۱۳۹۴). "الگوی راهبردی تأمین امنیت ملی در سیاست‌های کلی نظام جمهوری اسلامی ایران." *آفاق/امنیت*. سال هشتم، شماره بیست و هفتم، ۵-۳۷.
۱۰. افسرده، ع و همکاران. (۱۳۹۸). "گفتمان انقلاب اسلامی و ترسیم الگوی بدیل برای دولت." *سپهر سیاست*. دوره ۶، شماره ۲۰، ۴۷-۶۹.
۱۱. بردبار، م و همکاران. (۱۳۹۷). "بررسی پنج عنصر مدل هارولد لاسول در رسانه‌های جمعی با توجه به ظهور رسانه‌های جدید." *رسانه و فرهنگ*. سال هشتم، شماره دوم، ۱۹-۵۳.
۱۲. حسینی، م و همکاران. (۱۴۰۱). "بررسی موانع و راهکارهای تأمین امنیت فرهنگی جمهوری اسلامی در اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای." *مطالعات راهبردی بسیج*. دوره ۲۵، شماره ۹۴، ۵-۳۷.

۱۳. حسینی، م و همکاران. (۱۴۰۲). "ضرورت شکل‌گیری گفت‌وگوهای مقاومت در راه نیل به تمدن اسلامی از دیدگاه آیت‌الله خامنه‌ای." *مطالعات قدرت نرم*. دوره ۱۳، شماره ۱ شماره پیاپی (۳۲)، ۲۹۵-۲۷۳.
۱۴. خان محمدی، ی؛ کاوه، م. (۱۳۹۸). "تأثیر تبلیغات رسانه‌های غربی بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران از طریق بحران هویت." *تحقیقات سیاسی بین‌المللی*. شماره ۴۰، ۸۶-۶۹.
۱۵. خانیکی، هادی؛ خجیر، ی. (۱۳۹۸). "ظرفیت‌ها و چالش‌های شبکه‌های اجتماعی مجازی برای جامعه مدنی ایران." *مطالعات رسانه‌های نوین*. دوره ۵، شماره ۱۷، ۶۹-۳۵.
۱۶. رحمانیان، ع. (۱۴۰۰). "نوع‌شناسی اخبار جعلی شبکه‌های اجتماعی در بافت مصرف ایران." *الگوی مفهومی مردم‌نگارانه. مدیریت بازرگانی*. دوره ۱۳، شماره ۳، ۸۱۴-۸۴۴.
۱۷. رستمی، ف؛ طباحی ممقانی، ج. (۱۳۹۰). "آینده‌پژوهی فضای رسانه و امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران." *اتفاق/امنیت*. سال چهارم، شماره یازدهم، ۵۷-۸۲.
۱۸. رفیعی دولت‌آبادی، م و همکاران. (۱۳۹۸). "تأثیر سیاست‌گذاری دولت در حوزه شبکه‌های اجتماعی مجازی بر امنیت اجتماعی." *پژوهش‌های اطلاعاتی و جنایی*. سال چهاردهم، شماره چهارم، ۱۵۳-۱۷۶.
۱۹. رمضان، م و همکاران. (۱۳۹۸). "بررسی روندهای تأثیرگذاری شبکه‌های اجتماعی بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران." *امنیت ملی*. سال دهم، شماره سی‌وهفتم، ۳۸۷-۴۲۰.
۲۰. رمضان، س و همکاران. (۱۳۹۹). "اولویت‌بندی عوامل تهدیدآفرین امنیت اجتماعی در فضای سایبر: یک مدل ساختاری تفسیری." *فرماندهی و کنترل*. سال چهارم، شماره دو، ۲۱-۳۶.
۲۱. عامری گلستانی، ح؛ قادری، ن. (۱۳۹۱). "نگاهی گفت‌وگویی به اسلام‌هراسی، پژوهش‌های سیاسی جهان اسلام." *سال ۲، شماره ۴، ۱۲۹-۱۵۳*.
۲۲. عبداللهی‌نژاد، ع و همکاران. (۱۳۹۵). "رسانه‌های اجتماعی و مشارکت سیاسی در انتخابات (رابطه استفاده از فیس‌بوک، تلگرام و اینستاگرام و مشارکت سیاسی دانشجویان در انتخابات هفتم اسفند ۱۳۹۴)." *مطالعات رسانه‌ای نوین*. دوره ۲، شماره ۵، ۳۴-۷۵.

۲۳. موسی‌زاده، ع؛ مهکویی، ح و باقری چوکامی، س. (۱۴۰۰). "ارائه مدل راهکارهای مقابله با تهدیدات فضای سایبری در توان‌افزایی امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران از منظر ژئوپولیتیک." *سیاست جهانی*. دوره دهم، شماره چهارم، ۳۱-۶۲.
۲۴. موسی‌زاده، ع و همکاران. (۱۴۰۰). "ارائه مدل تأثیر تهدیدات سایبری در تضعیف امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران از منظر ژئوپولیتیک." *مدیریت و پژوهش‌های دفاعی*. سال بیستم، شماره ۹۲، ۱۵۳-۱۲۹.
۲۵. مهبان، ع؛ مجردی، س. (۱۳۹۳). "راهبردهای ج.ا.ایران در قبال شبکه‌های اجتماعی مجازی در جنگ آینده." *راهبرد دفاعی*. دوره ۱۲، شماره ۲- شماره پیاپی ۴۶، ۷۹-۱۱۵.
۲۶. میرزایی، م؛ ربانی خوارسگانی، ع. (۱۳۹۳). "ایدئولوژی، سوژه، هژمونی، و امر سیاسی در بستر نظریه گفتمان." *غرب‌شناسی بنیادی*. سال پنجم، شماره ۱، ۲۳-۴۶.
۲۷. ندری، غ؛ بخشایش، ا. (۱۳۹۷). "بررسی تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر امنیت اجتماعی ج.ا.ایران با رویکرد سیاست‌گذاری." *پژوهش‌های حفاظتی - امنیتی*. سال هفتم، شماره ۲۵، ۶۳-۸۸.
۲۸. هنری، ی؛ آزرمی، ع. (۱۳۹۲). "بررسی و تحلیل فرایند استقرار و انسجام‌یابی گفتمان انقلاب اسلامی ایران براساس نظریه گفتمان لاکلا و موفه." *پژوهشنامه انقلاب اسلامی*. سال دوم، شماره ۴، ۹۵-۱۱۸.

29. Castells, M. (1996). "The Rise of the Network Society: The Information Age: Economy, Society, and Culture." *Society, and Culture*. vol. 1. Oxford, UK: Blackwell.
30. Castells, Manuel. (1999). "Information Technology, Globalization and Social Development." *UNRISD Discussion Paper*, No. 114, September.
31. Castells, Manuell. (2011). *Power does not reside in institutions, not even the state or large corporations. It is located in the networks that structure society*. London: Demos.
32. Van den Bulck, Hilde et al. (2018). "Public Service Media in the Networked Society What Society? What Network? What Role?." *Public Service Media in the Networked Society*. [ed] Lowe, Gregory Ferrell, Hilde Van den Bulck, & Karen Donders, Gothenburg: Nordicom, University of Gothenburg. 1-21.
33. van Dijk, Jan. (2006). *The Network Society, Second Edition*. London: SAGE Publications Ltd.

34. van Dijk, Johannes A.G.M. (2005). *Outline of a multilevel approach of the network society*, 55th Annual Conference of the International Communication Association, ICA 2005: Communication: Questioning the Dialogue - Sheraton New York Hotel & Towers , New York, United States.

35. Verma, Niraj and HaeRan Shin. (2005). *Communicative Action and the Network Society: A Pragmatic Marriage?*, in: *The Network Society A New Context for Planning?*, Edited by Louis Albrechts and Seymour, Routledge.

36. Abdulhamid, Shafi'i M. & Sulaiman Ahmad & Victor O. Waziri & Fatima N. Jibril. (2011). "Privacy and National Security Issues in Social Networks: The Challenges." *International Journal of the Computer, the Internet and Management*. Vol. 19. No.3, 14-20.

37. Al-Masaeed, Sultan, Husam Yaseen, Ahmad Samed Al-Adwan, Awad Mohammad Altarawneh, Al- Hashem Abdelgader Alhjoui. (2023). "SOCIAL MEDIA EFFECT ON NATIONAL SECURITY." 58, 1, 63-75.

38. Bhosale, Devidas Vijay & Chandrakant Bansidhar Bhang. (2021). "Understanding Social Media Tools, Impact over National Security- A Literature Review." *Journal of Research in Humanities and Social Science*. 9, 6, 33-38.

39. Singh, Anand K. (2015). "CONCEPT OF NATIONAL SECURITY: AN OVERVIEW." *JETIR*. Volume 2, Issue 12, 1920-1925.